

MANAGEMENT OF HYBRID LESSONS

Amina Niftiyeva

Educational Problems of the Republic of Azerbaijan

Senior Research Fellow,

Department of Economics and Management of Education

E-mail: emine.niftiyeva@mail.ru

<https://orcid.org/0000-0003-2159-2749>

Abstract. The article discusses the organization and management of hybrid lessons, one of the modern lesson models. During the pandemic, brief information is provided on the forms of instruction applied to the quarantine situation. The use of e-learning forms is shown as a way out in connection with the disruption of the world education system with the spread of the virus called “COVID-19”. At the same time, information is provided on the opportunities and ways for students who for some reason have limited access to classroom classes to join the class online. The rules of organization and management of hybrid classes are explained.

Keywords: pandemic, e-learning, internet resources, hybrid lesson, virtual lessons, distance education, virtual management, e-learning programs.

DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/imcra.31>

To cite this article: Niftiyeva A. (2022). Management of hybrid lessons. *Journal of Preschool and Primary Education*, Vol. 238, Issue I, pp. 53-62.

Article history: received – 06.10.2021; accepted – 22.10.2021.

HİBRİD DƏRSLƏRİN TƏŞKİLİ VƏ İDARƏ OLUNMASI

Əminə Niftiyeva

Azərbaycan Respublikası Təhsil İnstitutunun

Təhsilin iqtisadiyyatı və idarəolunması

şöbəsinin böyük elmi işçisi

E-mail: emine.niftiyeva@mail.ru

<https://orcid.org/0000-0003-2159-2749>

Annotasiya. Məqalədə müasir dərsin modellərindən biri olan hibrid dərs-lərin təşkili və idarə olunmasından bəhs olunur. Pandemiya dövründə, karantin vəziyyətinə tətbiq olunan dərs formaları haqqında yığcam mə-lumat verilir. “COVID –19” adlandırılan virusun yayılması nəticəsində dünya təhsilində meydana gələn problemlərlə əlaqədar olaraq elektron tədris formalarının tətbiqi çıxış yolu kimi göstərilir. Eyni zamanda, mə-lum səbəbdən sinif rejimində olan dərslərdə iştirak edə bilmək imkanı məhdudlaşan təhsilalanların dərslə onlayn qoşulma imkanları və yolları haqqında geniş məlumat verilir, hibrid dərslərin təşkili və idarə olunması qaydaları açıqlanır.

Açar sözlər: pandemiya, elektron təhsil, internet resursları, hibrid dərs, distant təhsil, virtual idarəetmə, elektron təhsil proqramları.

DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/imcra.31>

Məqaləyə istinad: Niftiyeva Ə. (2022). Hibrid dərslərin təşkili və idarə olunması. *«Məktəbəqədər və ibtidai təhsil»*, № 1 (238), səh. 53-62.

Məqalə tarixçəsi: göndərilib – 06.10.2021; qəbul edilib – 22.10.2021.

Giriş / Introduction

Qlobal hadisə və proseslər, digər sahələrlə yanaşı, təhsil sisteminə də ciddi təsir göstərir. Müəyyən hadisə və proseslər baş verən zaman təhsili idarə edənlər yaranan çətinliklərin həlli yollarını axtarır, təhsil sisteminə baş verən pozulmaları aradan qaldırmağın yollarını tapmağa çalışırlar. Təhsilin daxili inkişaf dinamikası dünyanın ümumi inkişaf dinamikasından sürətli olan halda, yaranan çətinliklərin aradan qaldırılmasına nail olunur. Bəzən isə təhsilalanın qarşısına çıxan çətinliklər onun təhsilini yarımçıq qoymasına, yaxud müəyyən səbəbdən dərstdə iştirak etmək imkanlarının məhdudlaşmasına səbəb olur. Bütün bu problemlərin aradan qaldırılması üçün informasiya texnologiyalarının təhsil sisteminə tətbiqi gündəmə gəlir. Yaranan problemlərin aradan qaldırılması məqsədi ilə həyata keçirilən tədbirlər təhsilin informasiyalaşdırılmasının sürətləndirilməsinə, müasir dərş modellərinin yaranmasına səbəb olur. Beynəlxalq təcrübənin ölkənin təhsil sisteminə uyğunlaşdırılaraq tətbiq edilməsi, mövcud layihələrin reallaşdırılması, yeni layihələrin yaranması tələbi aktual mövzulardan birinə çevrilir, təhsil sahəsində bir sıra layihələrin səmərəli icra olunması üçün zəmin yaranır.

Bu gün təhsildə strateji yanaşma, innovasiyaların tətbiqi, digər fəaliyyət sahələrinə nisbətən, daha vacibdir. İnnovativ informasiya texnologiyalarının tətbiqi öz aktuallığı ilə gündəmdədir. Əlbəttə, bu zaman şəraitə uyğunluq nəzərə alınmalı və ya şəraitə uyğunlaşdırılma aparılmalıdır. “Bu baxımdan, təhsil sahəsində yeni terminlər, yeni tədris formalarının tətbiqi aktuallığı ilə gündəmə gəldi. *Distant təhsil, virtual öyrənmə, hibrid dərş* kimi yeni terminlər yarandı, innovativ təhsil formaları geniş tətbiq olunmağa başlandı və günün tələbinə çevrildi” [Əhmədov H., 2013].

Əsas hissə / Main part

Müasir təhsil sisteminin cəmiyyətin tələbatını ödəyə bilməsi və modernləşməsi, həmçinin asan təhsil xidmətinin təşkil edilməsi qlobal proseslərin səciyyəvi xüsusiyyətlərindəndir. Təhsildə modernləşmənin əsas məqsədi dünyanın yeni inkişaf səviyyəsi və baş verən qlobal hadisələrlə yanaşı, müəyyən hallarda (məsələn, təhsilalanın təhsilini davam etdirmək imkanlarının məhdudlaşdığı halda) yeni dərş modellərinin (hibrid dərslər, distant təhsil, virtual öyrənmə və s.) tətbiqi ilə müəyyən edilir. Bu məqsədlə, bir çox ölkələrdə müvafiq təhsil strategiyaları, inkişaf proqramları hazırlanmış və hazırda tətbiq edilməkdədir. Təhsil müəssisələrində innovativ fəaliyyət həm də, informasiya texnologiyalarının tətbiqi ilə diqqət mərkəzində saxlanılır. “Müasir dövrün təhsil mühitində informa-

siya texnologiyalarından istifadə gündəlik tələbata çevrilməkdədir. Son dövrün sağlamlıq təlimatları təhsil müəssisələrini yeni normalara uyğunlaşmağa, sürətlə dəyişdirməyə dəvət edir. Əsas məqsəd rəqəmsal vasitələrdən istifadə edərək, öyrənmə modellərinin seçilməsi ilə təhsildə geriləməni aradan qaldırmaqdır” [Aslantaş T., 2014]. Təhsilin məsafəli öyrənmə metodları tələbatdan irəli gələn fəaliyyətdir. Virtual öyrənmə, distant təhsil, hibrid dərs kimi yeni öyrənmə mühiti artıq pedaqoji heyətin və təhsilalanların istifadəsindədir. Bu prosesin başlanğıcı təhsilin informasiyalaşdırılmasıdır. Təhsilin informasiyalaşdırılması pedaqogika elminin yeni sahəsi olmaqla yanaşı, pedaqoji innovasiyalar sırasına daxildir. İnformasiya texnologiyaları, o cümlədən, internetin daim artan resurs imkanları sayəsində təhsilin məzmunu və təşkili formalarına ciddi dəyişikliklər edilir. Yeni yanaşmalar, metodlar tətbiq olunur. “Bu günün təhsili “informasiya – təhsil məkanı” mühitində reallaşır. Bir tərəfdən müəllim müasir informasiya mühitində qoyulmuş pedaqoji məqsədlərə müasir informasiya texnologiyaları vasitəsi ilə asanlıqla nail olur, digər tərəfdən müəllimin peşəkarlığında, metodik səriştəliliyində yeni komponent olan “informasiya mədəniyyəti” formalaşır” [Olnev A.S., 2011]. Bununla belə, heç bir dərs forması sinif dərs formasını əvəz edə bilmir. Odur ki, sinif-dərs formasının müasir sağlamlıq tələblərinə uyğunlaşdırılması, sosial məsafənin saxlanılması yollarından biri kimi, pandemiya dövrü üçün münasib sayılan dərs modellərindən biri olan hibrid dərslərin tətbiqi məqsədəuyğundur.

Bu gün yeni görünən hibrid təhsil başlanğıcını elektron dərslərin, onlayn tədrisin tətbiqindən götürmüşdür. Bu dərs modelinə hazırlıq hələ 2005–2008-ci illərdə “Elektron Azərbaycan” Dövlət Proqramı sənədində öz əksini tapmışdır [“Azərbaycan Respublikasında rabitə və informasiya texnologiyalarının inkişafı üzrə 2005–2008-ci illər üçün Dövlət Proqramı»nın (“Elektron Azərbaycan”) təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı]. Həmin sənədə əsasən, bu illərdə təhsil sisteminin təkmilləşdirilməsində İKT-nin tətbiq edilməsi üçün *MICROSOFT* şirkətinin dəstəyi ilə Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin pedaqoji kadrlar üçün təşkil etdiyi İntel Azərbaycan təlimləri təşkil olunmuşdur. Bütün təhsil pillələri üçün İKT üzrə proqramlar hazırlanmışdır. Distant təhsil üzrə eksperimentlər aparılmışdır. Təhsil portalı formalaşdırılmış, təhsil müəssisələrinin saytları yaradılmışdır. Ölkədə fəaliyyət göstərən müəllimlər İKT üzrə təlimlərə cəlb olunmuşlar. Beləliklə, pedaqoji heyətin İKT-dən istifadə etməsi üçün onların İKT üzrə bilik və bacarıqlar əldə etmələri vacib bir məsələ kimi öz həllini tapmışdır.

İnformasiya-kommunikasiya texnologiyaları və ya İKT dedikdə, təhsilin idarə olunması və müvafiq öyrənmə mühiti üçün onun qanunauyğun inkişafını təmin edən kompleks təlim sistemi başa düşülür. Bu isə informasiya-hesablama texniki vasitələrinin və pedaqoji elmlərin birgə qazandıqları müasir nailiyyətlərdir.

yətdir. Müasir müəllim öz fənnini tədris etməklə yanaşı, həm də İKT-nin tətbiqi üzrə praktik işləri təşkil edir, onları əlaqələndirir və dərs prosesini səmərəli idarə edir. Xatırlatmaq yerinə düşər ki, təhsilin informativləşdirilməsi həm də pedaqoji prosesdir. Bu işlə peşəkar işçi heyəti məşğul olur, onun konseptual, strateji və taktiki məsələlərini həll edir, pedaqoji heyətə müxtəlif variantlarda öyrənmə mühiti təqdim edirlər. “Təhsili idarə edənlərin qarşısında istər məsafəli, istərsə də sinif-dərs rejimində öyrənmə mühiti yaratmaq tələbi qoyularkən onlar həmin layihələr içərisində seçim edir, mühitə və təlimə uyğun olan variantları istifadə edirlər” [Somari Ş.M., 2009]. Belə seçimlərdən biri də tədrisin hibrid təşkili və idarə olunmasıdır.

Hibrid dərslər – vəziyyətdən asılı olaraq, təhsil mühitinin yaradılması üçün yeni, qabaqcıl texnologiyaların ənənəvi dərs forması ilə birləşməsindən ibarət olan təlim mühitidir. Başqa sözlə, sinif-dərs rejimi və məsafəli, onlayn qoşulma ilə təşkil olunan dərs modelidir. Hibrid dərsin təşkili zamanı şagirdlərin bir qismi sinif rejimində, digər qismi isə onlayn qoşulmaqla dərsdə iştirak edir. Bu dərs modelinə o vaxt ehtiyac yaranır ki, ənənəvi təhsil sistemi müəyyən səbəblərdən öz işini tam icra edə bilmir. Bu zaman müəllim dərsi təhsil müəssisəsindən təşkil və idarə edir. Şagird heyətinin isə bir hissəsi sinif rejimində olduğu halda, digər qismi onlayn iştirakçı qismində olur [Əsədova İ., 2021]. Hibrid dərslərin təşkilində kompüter və telefon təminatına, eyni zamanda, digər audio-vizual vasitələrdən istifadə edilməsinə tələbat yaranır. Başqa sözlə, tədris prosesinə daxil olan kompüter və kompüter avadanlıqlarından, proyektor, elektron lövhədən əlavə internetdən, onlayn dərsə qoşulmaq üçün nəzərdə tutulan müxtəlif proqramlardan istifadə olunur. Dərs ikiqat elektronlaşır: həm sinifdəki şagirdlər üçün nəzərdə tutulan kompüter və kompüter avadanlıqlarından, videoçarxlardan, multimedia-dan istifadə, həm də onlayn dərs iştirakçılarının istifadə etdikləri internetə, dərsə qoşulmaq üçün proqramlara giriş təmin olunur. “Deməli, təlimin müasir texniki vasitələri olan elektron təlim anlayışını iki əsas növə ayırırlar:

➤ bilikləri hiss üzvləri vasitəsilə qəbul edərək öyrənilməsinə xidmət edən **reseptiv təlim** – audiovizual vasitələri: epiproyektor və maqnitofon, kinoqurgu, televizor və s.;

➤ insanın kompüterlə fəaliyyətinə, dialoq rejiminə, hibrid sistem olan insan – maşın, süni intellektə və öyrədici ekspert sisteminə əsaslanan **interaktiv təlim** [İşman A., 2011].

Hibrid dərslərin təşkilində hər iki növdən istifadə olunur.

Təhsildə müəllim-şagird əməkdaşlığı, telekommunikasiya və yeni İKT-nin köməyi ilə həyata keçirilən informasiya axını üç istiqamətlidir:

- müəllimdən şadirdə yönəldilən informasiya;
- şagirddən müəllimə istiqamətləndirilən informasiya;

➤ dərsə onlayn qoşulan şagirdlə sinifdəki şagirdlər arasında da bağlantı yaratmaq imkanı.

Bu proses müəllim-şagird, şagird-şagird əməkdaşlığının yaranmasına yönəlidir. Belə nəticəyə gəlmək olar ki, hibrid təhsil – tədris prosesini sosial və şəffaf edən komanda fəaliyyətidir. Bu komandalardan biri sinifdəki, digəri isə onlayn dərs iştirakçılarıdır. Şagirdlərdə komandada əməkdaşlıq etməklə yanaşı, onlayn bağlantı bacarıqları formalaşdırılır və inkişaf etdirilir. Müəllimin əsas metodik səriştələrindən biri müəllim-şagird, şagird-şagird əməkdaşlığının təşkili və idarə olunmasıdır.

Qeyd etmək lazımdır ki, hibrid dərslərin təşkili zamanı pedaqoji heyət və şagirdlər üçün proqram təminatı vacib məsələlərdəndir. Bu zaman məktəb idarəediciləri İKT mütəxəssisləri ilə məsləhətləşməli, mövcud proqramlardan uyğun olanlar arasında seçim etməlidirlər. Pedaqoji heyət, şagird kollektivi və valideynlər seçilmiş proqram haqqında məlumatlandırılmalıdırlar. Dərslərə başlamazdan əvvəl şagirdlərin İKT, internet, proqram təminatı imkanları müəyyənləşdirilməlidir.

“Təhsil mütəxəssisləri hibrid dərslərin təşkilini həftənin müəyyən günlərində sinif rejimində, digər günlərində isə onlayn qoşulma təklifini verirlər. Müəllimlərlə aparılan sorğulara əsaslanaraq demək olar ki, müəllimlər şagirdlərin onlayn qoşulma və ya pandemiya dövründə məktəbə gəlmək imkanlarına uyğun olaraq, şagirdlərin dərslərə hansı formada qoşulacaqlarını müəyyənləşdirirlər” [Əsədova İ., 2021]. Məsələn, əgər şagirdin məktəbə şəxsi nəqliyyatla gəlmək imkanı varsa, yaxud onun yaşayış yeri məktəbə yaxındırsa, o zaman bu qəbildən olan şagirdlərin sinif-dərs rejimində iştirakı nəzərdə tutulmalıdır. İctimai nəqliyyatdan az istifadə etmək prinsipinə uyğun olaraq, ictimai nəqliyyatsız məktəbə gələ bilməyən şagirdlərin dərsə onlayn qoşulması məqsədəuyğundur.

Pandemiya dövründə hibrid dərslərin təşkilinə daha çox ehtiyac yarandı. Təhsilə alanlar və təhsilverənlər arasında sosial məsafənin yaradılması, sinifdə şagird sayının azaldılması məqsədlərindən irəli gələn hibrid dərslər günün tələbinə çevrildi. Bu zaman müəllim sinifdə olan şagirdlərlə onlayn qoşulan şagirdlər arasında hansı bölgünün aparılacağı üzərində düşünür.

“Pandemiya dövründə hibrid dərslərin təşkilini bir neçə variantda aparmaq olar:

1) Sinfi iki yerə ayıraraq, sinif və onlayn dərsə qoşulma prosesi növbələşdirilir. Bu zaman şagirdlər iki komandaya ayrılırlar. Həftənin müəyyən günləri komandalardan biri dərsə gəlir, ikinci komanda onlayn qoşulur. Digər günlərdə isə ikinci komanda dərsə gəlir, birinci komanda onlayn qoşulur.

2) Şagirdlərin dərslərdə sinif rejimində və onlayn iştirak imkanları nəzərə alınır, məsələn, şagirdlərin ictimai nəqliyyatdan istifadə etməsini minimuma endirmək üçün məktəbə nəqliyyatsız və ya şəxsi nəqliyyatla gələn onların siyahısı

hazırlanır. Valideynlərlə birlikdə hansı şagirdin dərsdə hansı formada iştirak edə biləcəyi müəyyənləşdirilir” [Əsədova İ., 2021].

Hibrid dərslərin təşkili və idarə olunması müəllimi iqiqat zəhmətə cəlb edir, ondan daha peşəkar bacarıqlar tələb olunur. Dərsin proqnozlaşdırılması hibrid dərsə hazırlığın başlanğıcıdır. Proqnozlaşdırma zamanı müəllim dərs prosesində baş verə biləcək müəyyən problemləri və gözləntiləri nəzərə alaraq, dərsin planlaşdırılmasını aparır və onun icmalı hazırlanır. İcmalda sinifdəki şagirdlərlə dərsə onlayn qoşulan şagirdlər arasında əməkdaşlıq məsələləri də öz əksini tapmalıdır. Yeni dərsə ayrılan vaxt keçmiş dərslərə hazırlığın, verilən tapşırıqların yoxlanılması üçün ayrılan vaxtdan çox nəzərdə tutulur. Cütlər və qruplarla aparılan işlərin təşkili zamanı müəllim sinifdəki şagirdlərlə onlayn qoşulan şagirdlərdən ibarət qruplar yarada bilər. Tədqiqatın aparılması və müzakirələr müəllimin nəzarəti altında yerinə yetirilir. Belə dərs ənənəvi sinif-dərs rejimi ilə müqayisədə bir qədər mürəkkəb olsa da, mümkündür.

Hibrid dərs forması bir sıra xüsusiyyətləri (bu xüsusiyyətlər təlimin üç istiqamətdə aparılması – təhsilənlər, təhsilverənlər və təhsili idarə edənlərin fəaliyyətinin təşkili, tənzimlənməsi, dəyərləndirilməsi baxımından əhəmiyyətlidir) özündə cəmləşdirir:

- ✓ Klassik və yeni texnologiyaların sintezini yaradır.
- ✓ Həm şagirdlər, həm də tələbələr üçün uyğundur.
- ✓ Məsafəli öyrənmə imkanı verir.

Məsafəli öyrənmə imkanı olmayan şagirdlər (internet və ya audio-vizual avadanlıqlar: kompüter, telefon və s.) məktəbə gələrək dərsdə iştirak edirlər.

✓ Yeni texnologiyaların əldə edilməsi tələb olunmur, mövcud texnologiyalardan istifadə olunur.

- ✓ Sinifdə şagird sayı az olsa da, dərsin təşkilinə şərait yaranır.
- ✓ Səhhətində müəyyən problem yaranan və uzun müddət dərstdən uzaqlaşmaq məcburiyyətində qalan şagirdlər və tələbələr dərsə onlayn qoşula bilərlər.

✓ Hər hansı səbəbdən, qısa müddət ərzində dərsə gələ bilməyənlər, məsafədən asılı olmayaraq, dərsə onlayn qoşula bilərlər.

- ✓ Tədris prosesində məktəblərarası əlaqələrin yaradılması imkanı artır.
- ✓ Tapşırıqlar, testlər və əlavə materiallar həm auditoriyada olan, həm də onlayn qoşulan təhsilənlərə internet vasitəsi ilə göndərilə bilər.

✓ Təhsilənlərin çalışmaları fərdi qaydada yerinə yetirərək təhsilverənə təqdim edilir.

- ✓ Təlim metodları yeni yanaşmalarla tətbiq olunur.
- ✓ Yeni təlim metodlarının formalaşmasına təkan verilir.

Tədrisin keyfiyyətinə nəzarət etmək məqsədi ilə dərslərin onlayn dinlənilmə-

si imkanları genişlənir:

- ✓ mentorların iştirakı;
- ✓ təhsili idarə edənlərin yoxlama nəzarəti;
- ✓ dərslərin videolentinin yazılması;
- ✓ təcrübəli müəllimlərin təcrübəsinin yayılması məqsədi ilə dərslərin məsafəli dinlənilməsi;
- ✓ açıq dərslərin onlayn təşkili;
- ✓ valideynlər üçün övladlarının dərslərini məsafəli dinləmə imkanının yaradılması və s.

“Yeni dərs modellərinin tətbiqinə nail olmaq və onun nəzarətdə saxlanılması məktəbi idarə edənlərin idarəetmə səriştələrinin təkmilləşdirilməsi ilə yanaşı, İKT-dən istifadə bacarıqları da tələb edir” [Əsədova İ., 2021].

“Məktəbi idarə edənlər yeni dərs modellərinin tətbiqinin təşkil edilməsinə keçməzdən əvvəl bir sıra işlər aparmalıdırlar:

- məktəbin İKT– kompüter və kompüter avadanlıqları, audio-vizual avadanlıqlar, internet şəbəkəsi, proqram təminatına nail olmaq;

- müəllimlərlə məqsədyönlü iş aparmaq:

- a) müəllimlərin İKT bacarıqlarını müəyyənləşdirmək;

- b) İKT bacarıqlarının artırılmasına ehtiyacı olan müəllimləri təlimlərə yönəltmək;

- c) sinif – dərs rejiminin hibrid dərs modelinə uyğunlaşdırılması üçün şərait yaratmaq;

- valideynlərlə məqsədyönlü iş aparmaq:

- a) məktəb – valideyn əlaqələrinin yaxşılaşdırılması məqsədi ilə işlərin aparılması;

- b) şagirdlərin dərstdə iştirakının təmin edilməsinin vacibliyini təbliğ etmək məqsədi ilə maarifləndirici söhbətlərin təşkili və onlayn valideyn iclaslarının keçirilməsi;

- c) şagirdlərin dərslərdə iştirak etmək imkanlarını təmin etmək üçün valideynlərlə razılaşdırılmış şəkildə optimal variantın seçilməsi” [Əsədova İ., 2021].

Hibrid dərslərin təşkili pandemiya dövrünün tələblərindən biri olan şagird sıxlığının nəzarətdə saxlanılması ilə bağlı ehtiyacdən yaransa da, müəyyən xəstəlik və ya digər səbəbdən dərsə davamiyyətin pozulduğu hallarda da həmin şagirdin dərsə onlayn qoşulması imkanlarından istifadə edilməsi məqsədəuyğundur. Belə olan halda, şagirdlərin geriləmə hallarının qarşısı alınar.

Nəticə / Conclusion

Müşahidələrə və aparılan sorğulara əsaslanaraq, belə qənaətə gəlmək olar ki, hibrid dərslərin təşkilində ənənəvi və onlayn dərslər birləşdirilərək aparılır. Belə dərslər müəyyən səbəblərdən məktəbə gəlmək imkanı məhdudlaşan təhsilalanlar üçün onlayn, İKT-nin əlçatmazlığı səbəbinə görə onlayn tədrisə qoşula bilməyən şagirdlərin dərslərdə canlı iştirakına şərait yaradır. Hibrid dərslər modeli pandemiya dövründə sosial məsafənin saxlanılması məqsədi ilə sinifdə şagird sayının az olmasını, eyni zamanda, təhsilalanların hamısının dərslərdə iştirakını təmin edir, təhsili idarə edənlərin tədrisin keyfiyyətinə nəzarət etmək imkanlarını genişləndirir.

Hibrid dərslərin təşkili zamanı internet şəbəkəsinin aktivliyi, eyni zamanda həm şagirdin, həm də müəllimin dərslərə qoşula bilməsi üçün müəyyən qurğuların (kompüterlər və kompüter avadanlıqları, telefon və s.), internet proqramlarının olması mütləqdir. Müasir dərslər modellərinin tətbiq olunması üçün təhsilin informasişlaşdırılmasının hər iki istiqamətində – məktəbin maddi-texniki bazasının İKT ilə təmin edilməsi və pedaqoji heyətin İKT bacarıqlarının artırılması istiqamətlərində məqsədyönlü işlər aparılır.

Problemin aktuallığı. Pandemiya və karantin dövrünün tələblərinə cavab verən, sağlamlığın qorunması tələblərindən irəli gələn dərslər modellərindən biri olan hibrid dərslərin tətbiqi bu gün gündəmdə olan məsələlərdəndir. Eyni zamanda, məsafəli öyrənmə mühiti olduğu halda, müəyyən səbəblərdən sinif-dərslər rejimi şəraitində dərslərdə iştirak etmək imkanı məhdud olan şagirdlərin də dərslərdə iştirakının təmin olunması aktuallığı ilə diqqəti cəlb edir. Hər iki halda dərslərdə şagirdlərin hamısının iştirakını təmin etmək məqsədi ilə hibrid dərslərin tətbiqi məqsədəuyğundur.

Problemin elmi yeniliyi ondan ibarətdir ki, tədrisin yeni, hibrid formasının təşkili və idarə olunması təmin olunur. Eyni zamanda, yeni dərslər modelinin tətbiqində tədrisin keyfiyyətinə nəzarət diqqət mərkəzində saxlanılır. Hibrid dərslərin tətbiqi zamanı şagirdlərə sosial məsafənin saxlanılması tələbi ilə həm müəyyən məsafədən, həm də sinif-dərslər rejimində şagirdlərin dərslərdə iştirakı təmin olunur.

Problemin praktik əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, müəyyən məhdudiyyətlərin olduğu şəraitdə tədrisin hibrid formada tətbiqi zamanı bir çox çatışmazlıqların aradan qaldırılması təmin olunur. Hibrid dərslərin təşkili zamanı sağlamlıq tələblərinə riayət olunması, sosial məsafənin gözlənilməsi üçün şəraitin yaranması ilə yanaşı, onlayn qoşulmaqla məktəbi idarə edənlərin dərsləri dinləmək və nəzarət etmək imkanı təmin olunur.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat / References

1. “Azərbaycan Respublikasında rabitə və informasiya texnologiyalarının inkişafı üzrə 2005–2008-ci illər üçün Dövlət Proqramının” (“Elektron Azərbaycan”) təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı.
2. Əsədova İ. (2021). Hibrid dərslərin təşkili və idarə olunması. Beynəlxalq konfransın materialları, Naxçıvan.
3. Əhmədov H. (2013). Azərbaycanda distant təhsilin perspektivləri. “Respublika”, 26 dekabr, s. 6.
4. Aslantaş T. (2014). Uzaktan Eğitim. Uzaktan eğitim teknolojileri ve Türkiye’de bir uygulama.
5. İşman A. (2011). Uzaktan Eğitim. Ankara, Pegem Yayıncılık.
6. Kaya Z. (2004). Uzaktan Eğitim. Ankara, Pegem Yayıncılık.
7. Olnev A.S. (2011). İspolzovanie novix texnologiy v distansionnom obuchenii. Aktualniye problemi sovremennoy nauki. № 1, 96 s.
8. Somari Ş.M. (2009). Puti primeneniya distansionnoqo obucheniya v sisteme obrazovaniya. “Aspirant i soiskatel”, № 5, s. 84-88.